

Provinilost a reflexe / Svědomí a reflexe

Reflexe je svým způsobem jakýsi rozhovor se sebou, rozhovor, který vede naše lepší „já“ s naším provinilým „já“. (Pochopitelně to vůbec neznamená, že ono „já“ je „předmětné“, objektivně dvojí. Má tím být pouze předběžně a v jakémsi pokusu o přiblížení vysloveno, že „já“ je – jakožto subjekt resp. „pravé jsoucno“ – událostí, takže se děje či spolu-uskutečňuje svými aktivitami; a ty aktivity mohou směřovat lépe či hůře k uskutečnění toho, co „má být“, takže dochází k napětí mezi tím, co mělo nastat, a tím, co skutečně nastalo.) Ten termín „provinilost“ snad není zcela vystihující; jde spíše o jakousi zatíženost nebo snad „zadluženost“, ale v některých případech o skutečné „viny“. Provinilost subjektu spočívá v tom, že nenastalo to, co mělo nastat a k čemu měly směřovat jeho aktivity. A vědomí tohoto rozdílu mezi tím, co „mělo být“, a tím, co nastalo a „jest“ (eventuelně „bylo“), je právě oním „svědomím“. Odpovídá to i samému slovu: s-vědomí je vskutku spolu-vědomí nebo „vědomí obojího“, totiž toho, co mělo nastat naším přičiněním, i toho, co nastalo, protože naše přičinění bylo nedostatečné nebo vadné. Reflexe je vlastně účinný nástroj, sloužící k tomu, aby si vědomí samo v sobě ujasnilo tento rozdíl a rozpor: je to jakoby střídavé zaujímání dvojí orientace a dvojí perspektivy, umožňující srovnání obojího a eventuelně pokus o ospravedlnění nastalého ve vztahu k tomu, co nastat mělo. Teprve druhotně je v reflexi pojmově objektivováno jedno i druhé, a tím obojí desinterpretováno. To, co se stalo (co nastalo) je objektivací odříznuto od příslušného (nepředmětného) kontextu a je považováno za vlastní skutečnost (ebeny. za jedinou skutečnost). A naproti tomu to, co se „mělo stát“, je buď marginalizováno a zejména redukováno na dojmy a pocity, tedy na subjektivitu, nebo zcela vyřazeno z jakéhokoli zájmu (protože to nijak nelze „vykázat“).

(Písek, 050828-1.)